4. Opáčko na čtvrtletku – řešení Úlohy 3

Úloha 3. V pravidelném čtyřbokém jehlanu, jehož podstavná hrana má délku 4 a výška je 6, určete

(a) vzdálenost bodu S_{CV} od přímky AV

(b) vzdálenost bodu A od roviny BCV

(c) odchylku přímek AC a VS_{BC}

(d) odchylku rovin ADV a BCS_{AV}

Obecně se nám bude hodit vědět, že výška boční stěny je dlouhá $\sqrt{2^2+6^2} = 2\sqrt{10}$ a boční hrana má délku $\sqrt{(2\sqrt{2})^2+6^2} = 2\sqrt{11}$.

Řešení (a). Označíme X kolmý průmět bodu S_{CV} na přímku AV.

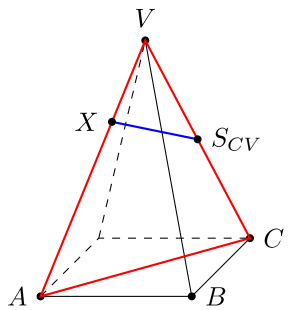

Zaměříme se na trojúhelník ACV:

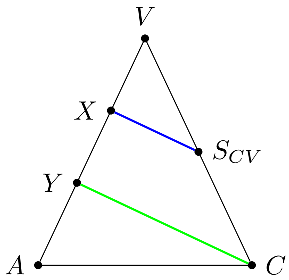

Díky podobnosti trojúhelníků VXS_{CV} a VYC bude $|XS_{CV}| = \frac{1}{2}|YC|$, takže chceme určit $|YC|$, přičemž délku výšky YC určíme standardně pomocí obsahu: víme $|AC| = \sqrt{2}\,|AB| = 4\sqrt{2}$, výška na AC má délku 6, takže $S_{\triangle ACV} = \frac{1}{2}\cdot 4\sqrt{2}\cdot 6 = 12\sqrt{2}$. Odtud

$$|YC| = \frac{2S_{\triangle ACV}}{|CV|} = \frac{24\sqrt{2}}{2\sqrt{11}} = \frac{12\sqrt{22}}{11}.$$

Dle úvahy výše tedy je

$$|XS_{CV}| = \frac{1}{2}|YC| = \frac{6\sqrt{22}}{11}.$$

Alternativně jsme mohli postupovat tak, že se zaměříme na trojúhelník $S_{AV}S_{CV}V$, ve kterém je XS_{CV} výškou. Tento trojúhelník je podobný trojúhelníku ACV, přičemž rozměry jsou poloviční, takže opět vidíme, že výsledek je polovina délky výšky v trojúhelníku AVC. □

Řešení (b). Tady je hlavně potřeba dát pozor na to, že kolmý průmět A do roviny BCV nebude ležet na přímce BV, jak by se někomu mohlo zdát, ale „kousek vedle vně jehlanu“ (to můžete vidět např. na řešení jedné jiné starší úlohy). Můj postup je takový, že místo vzdálenosti bodu A budu počítat vzdálenost S_{AD} (obecně při počítání vzdáleností *nemohu* hýbat s objekty libovolně, jako když počítám odchylky, ale přímka AS_{AD} je s rovinou BCV rovnoběžná, neboli „pohyb z A do S_{AD} je rovnoběžný s BCV“, takže ta vzdálenost bude stejná). V tu chvíli mi kolmý průmět S_{AD} do roviny BCV (označím ho X) leží na přímce $S_{BC}V$ a klíčovým se stává trojúhelník $S_{AD}S_{BC}V$:

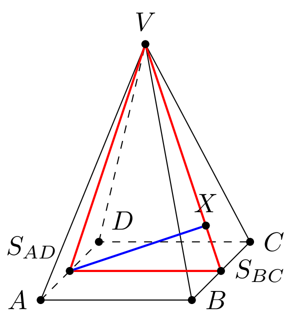

Stačí tedy dopočítat výšku na $S_{BC}V$ v trojúhelníku $S_{AD}S_{BC}V$; již jen zrychleně:

$$|XS_{AD}| = \frac{4 \cdot 6}{2\sqrt{10}} = \frac{6\sqrt{10}}{5}.$$

□

Řešení (c). Aby se nám přímky protínaly, posuneme si AC na $S_{AB}S_{BC}$; klíčový je nyní (rovnoramenný) trojúhelník $S_{AB}S_{BC}V$, pomocí něhož chceme zjistit velikost úhlu $\sphericalangle VS_{BC}S_{AB}$:

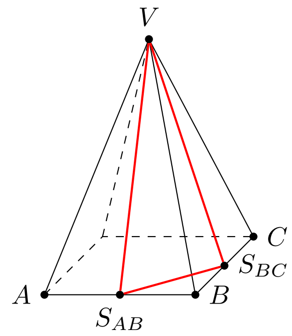

Buď můžeme onen trojúhelník rozdělit na dva pravoúhlé, nebo jít na jistotu a rovnou použít kosinovou větu; $|VS_{AB}| = |VS_{BC}| = 2\sqrt{10}$, $|S_{AB}S_{BC}| = \frac{1}{2}|AC| = 2\sqrt{2}$, takže

$$|\sphericalangle VS_{BC}S_{AB}| = \arccos\left(\frac{(2\sqrt{10})^2 + (2\sqrt{2})^2 - (2\sqrt{10})^2}{2 \cdot 2\sqrt{10} \cdot 2\sqrt{2}}\right) = \arccos\left(\frac{1}{\sqrt{20}}\right) \doteq 77°5'.$$

□

Řešení (d). Průsečnicí oněch zadaných rovin je přímka $S_{AV}S_{DV}$. Označím jako X střed úsečky $S_{AV}S_{DV}$ (neboli $X = S_{S_{AV}S_{DV}}$ a taky $X = S_{VS_{AD}}$), hledaná odchylka rovin bude odchylka přímek XS_{BC} a XS_{AD} (které jsou obě zřejmě kolmé na průsečnici $S_{AV}S_{DV}$).

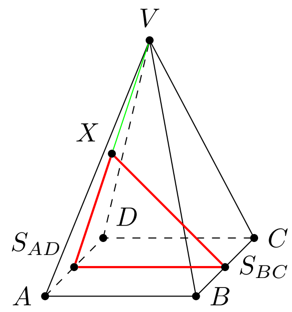

Chceme zjistit velikost úhlu $S_{AD}XS_{BC}$, přičemž víme $|S_{AD}S_{BC}| = 4$, $|S_{AD}X| = \frac{1}{2}|S_{AD}V| = \sqrt{10}$. Dále platí (s využitím známých rozměrů v jehlanu)

$$\cos|\sphericalangle XS_{AD}S_{BC}| = \frac{2}{2\sqrt{10}} = \frac{1}{\sqrt{10}},$$

takže pomocí kosinové věty

$$|XS_{BC}|^2 = |S_{AD}S_{BC}|^2 + |S_{AD}X|^2 - 2 \cdot |S_{AD}S_{BC}| \cdot |S_{AD}X| \cdot \cos|\sphericalangle XS_{AD}S_{BC}| = 16 + 10 - 2 \cdot 4 \cdot \sqrt{10} \cdot \frac{1}{\sqrt{10}} = 18$$

odkud

$$|XS_{BC}| = \sqrt{18} = 3\sqrt{2}.$$

(Na tuto hodnotu jsme mohli – možná v tomto případě jednodušeji – přijít i tak, že jsme si vzali kolmý průmět X do podstavy a pak využili vzniklý pravoúhlý trojúhelník.) Nyní již kosinovou větou snadno dopočteme hledaný úhel:

$$|\sphericalangle S_{AD}XS_{BC}| = \arccos\left(\frac{(\sqrt{10})^2 + (3\sqrt{2})^2 - 4^2}{2 \cdot \sqrt{10} \cdot 3\sqrt{2}}\right) = \arccos\left(\frac{1}{\sqrt{5}}\right) \doteq 63°26'.$$

□